

Promluva kardinála Mario Grecha, sekretáře Synody, při mši svaté v rámci Evropského synodálního setkání v Praze 8. února.

Kardinál Grech navštívil i hrob kardinála Berana.

Nemáme jednu společnou řeč, ale všechny naše řeči cosi společného mají. Mluvíme různými jazyky, pocházíme z různých jazykových tradic, ovšem všechny jazyky používané na našem kontinentu obsahují předložky. K tomu, abychom se spolu dorozuměli, jsou nezbytné. Podstatná jména bez předložek označujících místo, směr nebo čas by dávala jen malý smysl anebo by ho neměla vůbec. Předložky jsou vskutku nezbytné. Bez nich jazyk nefunguje... a nejen jazyk.

Dokonce ani teologie, naše pojednávání o Bohu a lidstvu – právě proto, že je to pojednávání – by bez předložek nefungovala. Podívejme se, co říká Ježíš v dnešním evangeliu. Je to evangelium obtížné na pochopení. A o kolik těžší by to bylo bez předložek! Vždyť právě v použitých předložkách spočívá celý jeho význam. Nic mimo člověka, co by do něho vcházelo zvenčí, ho nemůže poskvřít, ale to, co z něho vychází, ho poskvřňuje. Bez předložek by tato věta nedávala smysl. Zdá se, že důraz se skutečně klade na předložky. Nic mimo člověka, co by do něho vcházelo zvenčí, ho nemůže poskvřít, ale to, co z něho vychází, ho poskvřňuje. Vulgáta používá předložky extra, in a de.

V tomto evangeliu se předložky používají pro rozlišení a pro objasnění rozdílů. To, co je mimo, se liší od toho, co je uvnitř, a jedno se nemá zaměňovat s druhým. Předložky se zde používají k vysvětlení pohybu, k upřesnění toho, co vchází dovnitř a co vychází ven. Předložky však znamenají ještě cosi dalšího. Vždy naznačují nějaký vztah. Kvalifikují vztah mezi jedním a druhým předmětem nebo mezi předmětem a časem či prostorem. Jinak řečeno, předložka není bez vztahu. To je z dnešního evangelia zřejmé. Tomu, co je zvenčí, můžeme

jako vnějšímu porozumět jedině tehdy, když se to posuzuje ve vztahu k vnitřnímu. Vcházení dovnitř lze chápat jako vcházení jedině tehdy, když se chápe ve vztahu k tomu, co vychází ven. Bez vztahu neexistuje rozlišení. Každé rozlišení naznačuje a předpokládá vztah. A to vše se předává a sděluje předloškami. A se může lišit od B, ale A nelze považovat za odlišné, pokud se o něm neuvažuje ve vztahu k B, a naopak. A právě to dělá Ježíš: jasně vymezuje, co je vnitřní a co je vnější. Ovšem to, co je vnitřní, nelze chápat bez vztahu k vnějšímu, a vnější nelze chápat bez vztahu k vnitřnímu.

Jaký to všechno má význam pro událost, kterou dnes slavíme? Jaký to má význam pro naši synodu o synodalitě? Domnívám se, že to má veliký význam. Domnívám se, že naše synoda je a měla by být synodou předložek. Má být synodou prepoziční – i když ne nutně synodou propoziční, tedy synodou propozic a návrhů – ale rozhodně synodou předložek: prepozic, tedy předem zaujatých postojů.

Co tím myslím? Synoda se často vykrešovala – teology, lidmi z církve i médií – ve smyslu daných pozic. A je to tak v pořádku. Otázka ovšem spíše zní: pochopili jsme tyto pozice správně? Vždyť jak často se tato synoda líčila jako boj konzervativců proti liberálům? Jak často se četla jako opozice mezi západem a východem, severem a jihem? Jinak řečeno, jak často se tato synoda četla s přílišným důrazem na rozlišovací faktor předložek – prepozic? Jak často se pozice a postoje používaly výhradně coby ukazatelé rozlišení a oddělení?

Existuje však také opačný a stejně problematický způsob, jak synodu číst. Kolikrát jsme slyšeli, že se jedná o synodu, která by měla veškeré rozlišení odstranit? Kolikrát jsme slyšeli, že tato synoda by měla být otevřená změnám a stírat rozlišení mezi tím, co je uvnitř katolické tradice, a tím, co je mimo ni? Zatímco první přístup předem zaujaté postoje zdůrazňuje, druhý je odstraňuje. První chce rozdíly zdůraznit, druhý je chce odstranit, a proto žádné pozice nepoužívá. Synoda bez nich je ovšem synodou bez odlišností. Je to synoda, na které jde všechno.

Oba tyto výklady nicméně zapomínají na cosi důležitého, co jsem již dříve zmínil o předloškách. Předložky neoznačují pouze rozlišení, ale rozlišení v rámci vztahu. Něco je odlišné jen do té míry, nakolik se to liší od něčeho jiného. Rozdíl naznačený prostřednictvím předložky nelze chápat bez vztahu naznačeného v předložce.

Mám za to, že něco podobného by se mělo stát také na synodě. Synoda tu není od toho, aby ničila rozdíly, aby ničila katolickou identitu. Není tu od toho, aby rozdíly srovnávala se zemí. Spíše je tu proto, aby rozdíly potvrzovala, aby pomohla porozumět evangelium i tomu, co katolickou církev činí skutečně jednou, svatou, všeobecnou a apoštolskou. Ale stejně jako v případě předložek lze tyto rozlišovací znaky církve do hloubky pochopit jedině v případě, že se o nich uvažuje ve vztahu k tomu, od čeho se odlišují. Jednotu církve lze pochopit pouze ve vztahu k rozmanitosti. Její svatost pouze ve vztahu k tomu, co je nesvaté. Její všeobecnost ve vztahu k tomu, co je specifické. A tento vztah nikdy není statický, nýbrž dynamický. Předložky se nemají říkat jednou provždy. Je třeba vyslovovat je každý den. Každý den se znovu musíme ptát, čím jsme jako katolická církev odlišní. Ale také se musíme ptát, jak to, co nás činí odlišnými, zároveň znamená, že jsme ve vztahu? Neboť, slovy Rowana Williamse, „jazyk tvoří svět, a tak s sebou nese i to, že neustále ztrácíme a znovu objevujeme to, s čím se setkáváme. Propojenost jazyka s tím, co jazyk není, je pohyblivý vzorec korelace, nikoli indexový vztah příčiny a následku.“

Právě takto synodu o synodalitě chápu a takto na ni s nadějí pohlížím. Kéž se naše snahy nestanou cvičením ve výlučném rozlišování mezi těmi, kdo jsou uvnitř, a těmi, kdo jsou vně: jinak řečeno, rozlišováním bez vztahu, které nakonec vede k tomu, že se nic nerozliší. Kéž ale naše snahy nevedou ani ke vztahům bez rozlišení, které nakonec způsobí, že žádný vztah neexistuje. Kéž náš Bůh, který je zcela odlišný, a přesto zcela ve společenství, vede svou církev k tomu, aby se stala odlišnou, a přesto ve vztahu.